

шел дно и ждет реформ / В. Некрасов [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://igate.com.ua/news/9534-it-autorsoring-v-ukraine-proshel-dno-i-zhdet-reform>.

6. Юрасов С. За счет технологий экономика Украины может вырасти в разы / С. Юрасов // ЛІГАБізнесІнформ [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://biz.liga.net/all/it/novosti/3241875-ekonomika-ukrainy-mozhet-dorasti-do-1-trln-za-schet-tekhnologiy.htm>.

7. Як захистити інтелектуальну власність у сфері ІТ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://forbes.net.ua/ua/opinions/1411899-yak-zahistiti-intelektualnu-vlasnist-u-sferi-it>.

8. Передерій К. Как построить в Украине экономику инноваций / К. Передерій // Delo.ua [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://delo.ua/tech/kak-postroit-v-ukraine-ekonomiku-innovacij-295863/?supdated_new=1461189890.

СЦЕНАРНИЙ АНАЛІЗ ФАКТОРІВ ВПЛИВУ НА ЦІНИ НА СОЦІАЛЬНО-ОРІЄНТОВАНИЙ ПРОДУКТ

SCENARIO ANALYSIS OF FACTORS OF INFLUENCE ON THE PRICE OF SOCIALLY-ORIENTED PRODUCT

У статті на основі когнітивного моделювання проведено сценарний аналіз факторів впливу на ціни на соціально-орієнтований продукт – цукор. Визначені керуючі вершини, які представлені у вигляді сценаріїв, а саме імпорт, експорт, урожайність цукрових буряків, природно-кліматичні умови, виробництво цукру, виробничі потужності та їх стан на підприємствах-виробниках, державна політика щодо ціноутворення, податкова політика, створення штучного дефіциту, обсяги споживання, рівень інфляції, наявний дохід населення, рівень безробіття. Цільова вершина представлена цінами на цукор. В моделі присутні такі фактори як наявність цукропереробних заводів та наявність підприємств-споживачів. Проте, зазначені фактори не впливають на рівень цін та не були задіяні в розрахунках. Визначені найбільш оптимальні сценарії розвитку факторів впливу на ціни на цукор.

Ключові слова: соціально-орієнтований продукт харчування, когнітивна модель, сценарний аналіз, цукор.

В статье на основе когнитивного моделирования проведен сценарный анализ факторов влияния на цены на социально-ориентированный продукт – сахар. Определены управляющие вершины, которые представлены в виде сценариев, а именно импорт, экспорт, урожайность сахарной свеклы, природно-климатические условия, производство сахара, производственные мощности и их состояние на предприятиях производителя, государственная политика относительно ценообразования, налоговая политика, соз-

дание искусственного дефицита, объемы потребления, уровень инфляции, располагаемый доход населения, уровень безработицы. Целевая вершина представлена ценами на сахар. В модели присутствуют такие факторы как наличие сахароперерабатывающих заводов и наличие предприятий-потребителей. Однако, указанные факторы не влияют на уровень цен и не были задействованы в расчетах. Определены наиболее оптимальные сценарии развития факторов влияния на цены на сахар.

Ключевые слова: социально-ориентированный продукт питания, когнитивная модель, сценарный анализ, сахар.

On the basis of cognitive modeling scenario analysis of factors of influence on the price of socially-oriented product – sugar – was conducted. The following scenarios were presented: imports, exports, the harvest of the sugar beet, climate conditions, production of sugar, production facilities and their condition in enterprises producer, governmental pricing policy, tax policy, creation of artificial deficit, consumption, inflation rate, the disposable income of the population, unemployment rate. The main component was represented as prices for sugar. In the present model the such as factors the presence sugar production factories and availability of the enterprisers-consumers were presented. However, these factors do not affect prices, and were not involved in the calculations. The most optimal scenarios of factors of influence the price of sugar were defined.

Keywords: social-oriented product, cognitive model, scenario analysis, sugar.

УДК 338.4

Трохимець О.І.

кандидат економічних наук, доцент
Класичний приватний університет

Постановка проблеми. Цінові коливання на ринку соціально-орієнтованих товарів, а тим більше продуктів харчування, завжди викликали особливий інтерес у населення. Це зумовлено тим, що останнім часом ціни на продукти соціального значення підвищуються, що унеможлиблює особливо малозабезпечені верстви населення отримувати необхідні продукти харчування, не кажучи вже про сплату комунальних послуг та придбання речей

першої необхідності. Тому, для пояснення цінових коливань здійснюють аналіз факторів впливу на ціни. Здебільшого використовують когнітивне моделювання, після якого проводять сценарний аналіз, який покаже сценарії розвитку за певних умов, що склалися.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Використання когнітивного моделювання та сценарного аналізу представлено у працях Бакуро-

вої А.В. [3]; когнітивне моделювання при визначенні економічного потенціалу представлено у роботах Макарової Г.С. [9], Авдеева З.К. [2], Козлов Л.А. [8]. За поясненнями Козлова Л.А. та Макарової Г.С. після когнітивного моделювання проводиться сценарний аналіз з метою генерації сценаріїв дій [9, с. 9; 8]. Необхідність використання сценаріїв для економічного розвитку обґрунтовували Аакер Д.А [1]; Геєць В.М. [5], Гедз М.Й. [4].

Незважаючи на той факт, що когнітивне моделювання та сценарний аналіз використовуються вченими для визначення ефективності діяльності підприємств, вищезазначені інструменти для аналізу ситуації на ринку соціально-орієнтованих товарів застосовувались вкрай рідко.

Мета статті – використовуючи результати когнітивного моделювання визначити фактори впливу на ціни на цукор як продукт соціального значення за допомогою сценарного аналізу та визначити найбільш достовірний сценарій розвитку.

Виклад основного матеріалу. Варто зауважити, що ефективним інструментом для дослідження причин цінних коливань на продукти соціального значення, аналізу впливу факторів на ціни є когнітивне моделювання. Застосування когнітивного моделювання до формування регулювання ринку соціально-орієнтованих продуктів харчування – цукру дає можливість визначити закономірність впливу факторів на ціни на цукор. на основі побудови знакового орграфу, чії вершини, що представлені сукупністю u_1, u_2, \dots, u_n і приймають значення $v_i(t)$ у дискретні моменти часу $t = 0, 1, 2, \dots$, відповідають основним структурним елементам проблеми дослідження та узгоджені між собою причинно-наслідковими зв'язками, які позначені дугами.

Для реалізації сформованого орграфу будемо задавати його матрицею суміжності $C = \|c_{ij}\|_{n \times n}$ за умови [3]:

$$\text{sgn}(u_j, u_i) = \begin{cases} 1, \text{якщо ребро } (u_j, u_i) \text{ додатне,} \\ -1, \text{якщо ребро } (u_j, u_i) \text{ від'ємне,} \\ 0, \text{якщо ребро } (u_j, u_i) \text{ відсутнє.} \end{cases} \quad (1)$$

Досліджується автономний імпульсний процес за правилом:

$$v_i(t+1) = v_i(t) + \sum_{j=1}^n \text{sgn}(u_j, u_i) p_j(t), \quad (2)$$

який задається вектором початкових значень $V(0) = (v_1(0), v_2(0), \dots, v_n(0))$ і вектором $P(0) = (p_1(0), p_2(0), \dots, p_n(0))$, що задають імпульс $p_j(0)$ в кожну вершину u_j у момент часу 0. Тобто, початковий одиничний імпульс подається до певної керуючої вершини, яка має свій номер в орграфі, тому в матриці суміжності його буде позначено одиницею. Вирішення (1) та (2) дають змогу отримати прогнозовані результати дослідження.

Отже, на підставі когнітивної моделі впливу факторів на ціни на цукор, сформуємо наступні

твердження. Вершини орграфу сформовані експертним шляхом та підлягають обґрунтуванню з позиції якості причинно-наслідкових зв'язків, що зможе підвищити рівень достовірності побудованої моделі.

Керуючими вершинами в даному випадку є імпорт (2), експорт (3), урожайність цукрових буряків (4), природно-кліматичні умови (5), виробництво цукру (6), виробничі потужності та їх стан на підприємствах-виробниках (7), державна політика щодо ціноутворення (8), податкова політика (9), створення штучного дефіциту (10), обсяги споживання (11), рівень інфляції (12), наявний дохід населення (13), рівень безробіття (14), а цільовою вершиною є ціни на цукор (1). Необхідно додати, що в моделі присутні такі фактори як наявність цукропереробних заводів та наявність підприємств-споживачів. Проте, зазначені фактори не впливають на рівень цін та не були задіяні в розрахунках.

Сформуємо матрицю суміжності (рис. 1).

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1	0	0	0	0	0	0	-1	0	0	0	-1	0	-1	0
2	1	0	-1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
3	-1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
4	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0
5	0	0	0	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6	-1	0	1	0	0	0	0	0	0	-1	1	0	0	0
7	1	-1	1	0	0	-1	0	0	0	0	0	0	0	0
8	-1	0	0	0	0	0	-1	0	0	1	0	0	0	0
9	-1	0	0	0	0	0	-1	-1	0	0	-1	0	0	0
10	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
11	1	0	0	0	0	0	0	0	0	-1	0	0	0	0
12	-1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-1	0	-1	0
13	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0
14	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-1	0	-1	0

Рис. 1. Матриця суміжності

Вектор початкових значень вершин V був умовно прийнятий рівним $V(\text{вих}) = (0, 0, \dots, 0, \dots, 0)$, за одиницю часу був узятий місяць. Початок дуги відповідає номеру строки у матриці, а її кінець – номеру стовпця.

Розглянемо сценарії розвитку впливу факторів на ціни на цукор за 2015 рік, використовуючи сценарний аналіз. Розрахунки автора зоблено в середовищі Impuls.

Сценарій 1. Імпульс подається у вершину 2 (Імпорт)

$$V(\text{вих}) = (0, +1, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0)$$

За даними рис. 1 в результаті імпорту цукру у період з 1 по 5 спостерігалися незначні цінні коливання. Проте, зниження ціни починається з періоду 5, після чого ціна стрімко йде вгору до періоду 9, та потім різко йде на спад. Також, враховуючи власні запаси та наявність цукру та цукор, який імпортується, цей фактор приводить до зменшення ціни. За даними отриманим в Державній

службі статистики України у січні-жовтні 2015 р. обсяг імпорту товарів категорії - Цукор і кондитерські вироби з цукру – склав 27008,4 тис. дол. США, що на 45,9% менше показника 2014р. Імпорт з ЄС склав – 15122,8 тис. доларів США (на 18,7% менше 2014 р.) [11]. Відповідно до аналізу даних Державної фіскальної служби України за 11 місяців (січень – листопад) 2015 року імпорт цукру (код ТНЗЕД 1701) проведено на суму 1097 тис. дол. США, за звітний місяць – 93 тис. дол. США [11].

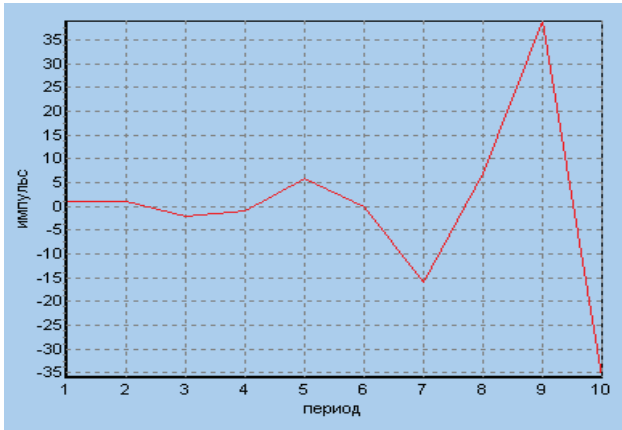

Рис. 2. Сценарій зміни динаміки цін на цукор в умовах імпорту цукру в Україні

Сценарій 2. Імпульс подається у вершину 3 (Експорт)
 $V(\text{вих.}) = (0,0,+1,0,0,0,0,0,0,0,0,0,0)$

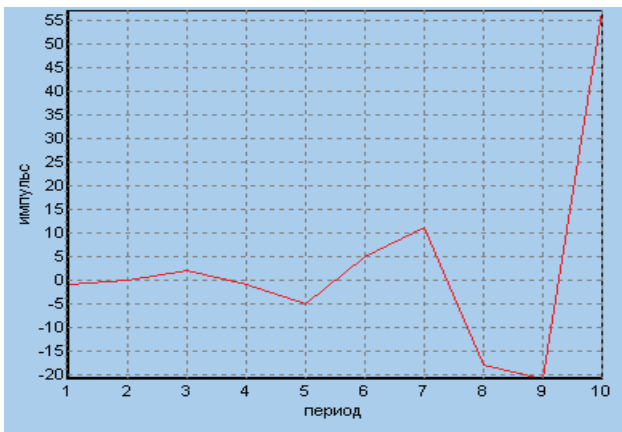

Рис. 3. Сценарій зміни динаміки цін на цукор в умовах експорту цукру

Вартість експорту цукру у січні-жовтні 2015р. склала 149658,3 тис. доларів США, що на 22,1% більше ніж у 2014 р. Експорт в ЄС склав – 27935,4 (на 59% більше 2014 р.) [11]. Збільшення експорту у 2015 році в порівнянні з 2014 роком визвано надлишком цукру на внутрішньому ринку, та сприятливою кон'юктурою країн-експортерів. Оскільки ціни на цукор з вересня 2015 року стрімко піднялись, то можна зробити висновок, що внаслідок і наявності власних запасів і виробництва цукру, цей фактор спричиняє підвищення ціни. Отже, за 11 місяців 2015 з України експортовано цукру на

суму 46,6 млн. дол. США [11].

Сценарій 3. Імпульс подається у вершину 4 (Урожайність цукрових буряків)
 $V(\text{вих.}) = (0,0,0,+1,0,0,0,0,0,0,0,0)$

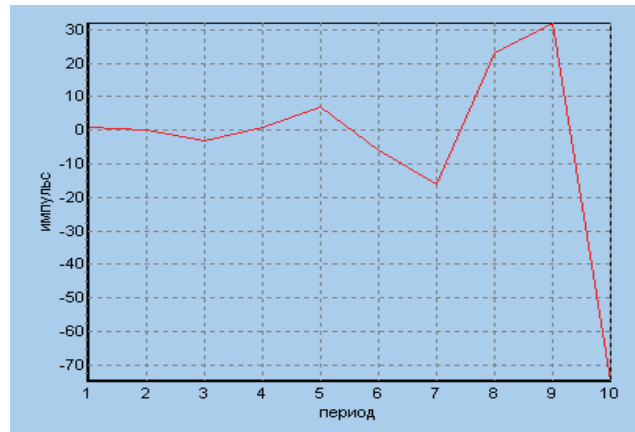

Рис. 4. Сценарій зміни динаміки цін на цукор в умовах рівня урожайності цукрових буряків

Стрімке падіння цін на цукор з вересня 2015 року підтверджується даними Державної служби статистики України, що внаслідок високого врожаю цукрових буряків та очікуваного виробництва цукру у 2014–2015 маркетинговому році. Наростання маси коренеплодів і підвищення цукристості триває у вересні, жовтні і за теплої погоди у листопаді. У вересні урожайність зростає на 15–30%, цукристість – на 1,4–1,8%. Строки збирання коренеплодів необхідно встановлювати залежно від площі, забезпечення механізмами з таким розрахунком, щоб збиральні роботи завершити до кінця жовтня. Більш того, з вересня по грудень 2015 року триває сезон цукроваріння [7].

Сценарій 4. Імпульс подається у вершину 5 (Природно-кліматичні умови)
 $V(\text{вих.}) = (0,0,0,0,+1,0,0,0,0,0,0,0,0)$

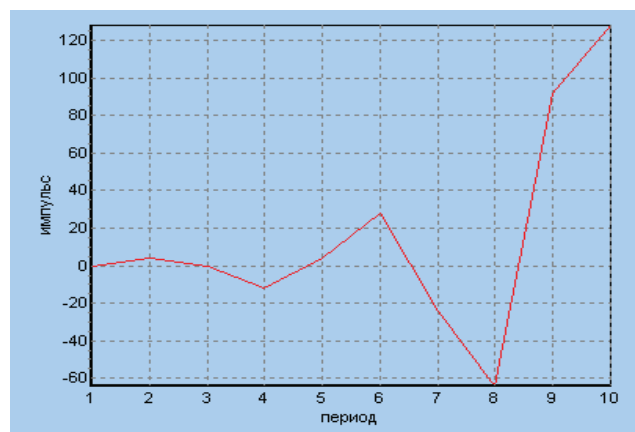

Рис. 5. Сценарій зміни динаміки цін на цукор під впливом природно-кліматичних умов

Вплив природно-кліматичних умов на урожайність цукрових буряків призводить до цінових коливань. Раннє збирання зменшує вихід цукру з гектара, пізнє пов'язане з втратами урожаю вна-

слідок несприятливих погодних умов – тривалі дощі, сніг, морози.

Сценарій 5. Імпульс подається у вершину 6 (Виробництво цукру)

$$V(\text{вих.}) = (0,0,0,0,0,+1,0,0,0,0,0,0,0)$$

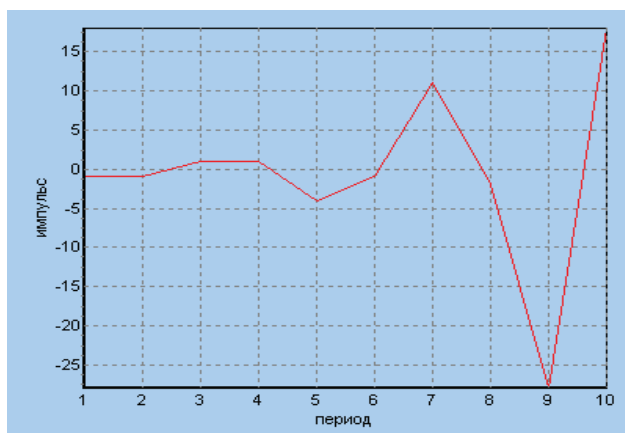

Рис. 6. Сценарій зміни динаміки цін на цукор в умовах впливу виробництва цукру

За рис. 5 спостерігаються незначні цінові коливання до періоду 7 (липня 2015 року). Починаючи з липня 2015 року ціни різко знижуються, потім з вересня під впливом виробництва – тобто закінчення сезону виробництва – ціни стрімко йдуть вгору. Однією з основних причини різкого підвищення цін – спад виробництва цукру. Також, варто зазначити, що зростання цін на цукор спричинено витратами з доставки його до споживачів. Також виробники, як правило, закладають у ціну ризику з матеріально-технічних ресурсів для проведення посіву [7, с. 5].

Сценарій 6. Імпульс подається у вершину 7 (Виробничі потужності та їх стан на підприємствах-виробниках)

$$V(\text{вих.}) = (0,0,0,0,0,0,+1,0,0,0,0,0,0)$$

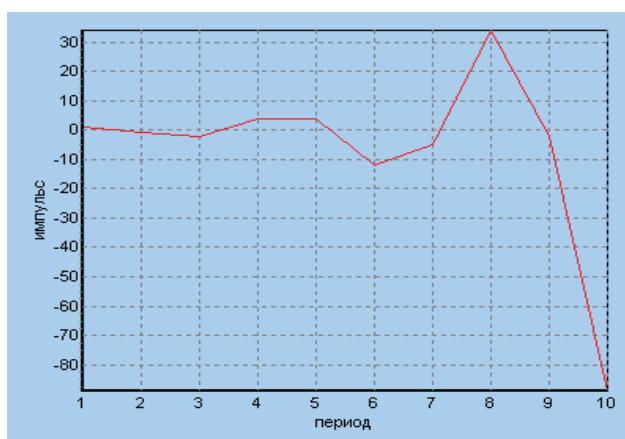

Рис. 7. Сценарій зміни динаміки цін на цукор в залежності від виробничих потужностей та їх стану на підприємствах-виробниках

Варто зауважити, що до травня 2015 року (період 5) спостерігались помірні цінові коливання до періоду 6-7. З періоду 7 до періоду 8 (з липня по

серпень 2015 року) мав місце стрибок цін, після чого почалось стрімке паління цін на цукор.

Таке падіння спричинено початком сезону цукроваріння, внаслідок високого врожаю. Проте, загальновідомим є той факт, що виробничі потужності знаходяться у неналежному стані, тож зниження ціни має тимчасовий характер. Виробникам необхідні кошти для амортизації потужностей, їх модернізації, придбання добрива, палива та ін. Тож, зниження цін носить короткостроковий характер.

Сценарій 7. Імпульс подається у вершину 8 (Державна політика щодо ціноутворення)

$$V(\text{вих.}) = (0,0,0,0,0,0,0,+1,0,0,0,0,0)$$

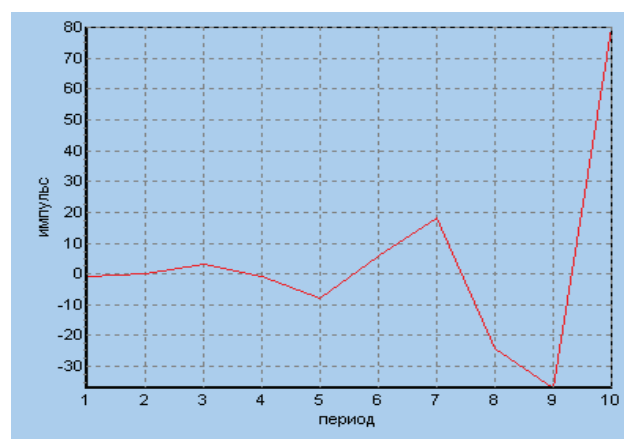

Рис. 8. Сценарій зміни динаміки цін на цукор в умовах реалізації державної політики щодо ціноутворення

Варто зауважити, що цукрова галузь (виробництво, ціноутворення, реалізація, експорт, імпорт) відноситься до сфери державного регулювання та водночас до галузі, в якій функціонують підприємства монополісти. Це підтверджується низкою нормативно-правових актів, які регулюють процеси у цукровій промисловості. Ґрунтовно це питання досліджено Л.М. Пархоменко [7, с. 8; 11]. За даними рис. 7 в межах реалізації державної політики щодо ціноутворення спостерігається помірні цінові коливання з періоду 1 до періоду 3, та помірним зниженням ціни до травня 2015 року (період 5). З періоду 5 до періоду 7 спостерігається зростання цін на цукор та потім до вересня 2015 року ціни знижуються. Втім, внаслідок реалізації державної політики щодо ціноутворення спостерігається стрімке підвищення цін на цукор з періоду 9.

Сценарій 8. Імпульс подається у вершину 9 (Податкова політика)

$$V(\text{вих.}) = (0,0,0,0,0,0,0,0,+1,0,0,0,0)$$

Внаслідок впровадження податків ціни на цукор підвищуються. Класичним є твердження [13], що сутність непрямих податків – це надбавка до ціни виробника, тому обкладання цукру непрямим податком викличе прямо пропорційну того чи зміну ціни на товар за умови

, що інші фактори залишаються незмінними. Пряму дію на ціни мають також прямі податки. Переважна більшість прямих податків пов'язана із витратною складовою ціни (крім податку на прибуток) [13].

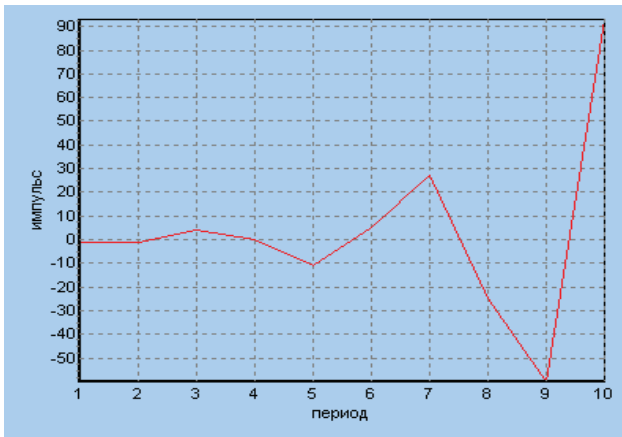

Рис. 9. Сценарій зміни динаміки цін на цукор в умовах реалізації податкової політики

Сценарій 9. Імпульс подається у вершину 10 (Створення штучного дефіциту)
 $V(\text{вих.}) = (0,0,0,0,0,0,0,0,0,+1,0,0,0,0)$

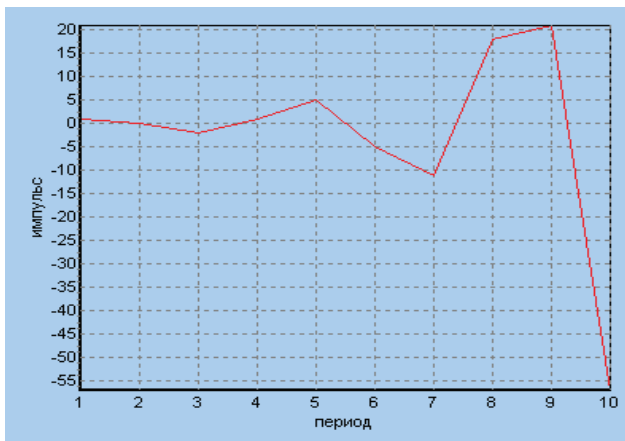

Рис. 10. Сценарій зміни динаміки цін на цукор в умовах створення штучного дефіциту

Створення штучного дефіциту приводить до ажіотажного попиту та в результаті – до зростання цін на цукор. Проте, як показано на рис. 8, з періоду 9 спостерігається стрімке падіння цін. Втім, внаслідок створення штучного дефіциту – це тимчасове явище, після якого, відбудеться підвищення цін. Тим самим чином – негативно – цей фактор впливає і на державну політику щодо ціноутворення.

Сценарій 10. Імпульс подається у вершину 11 (Обсяги споживання)
 $V(\text{вих.}) = (0,0,0,0,0,0,0,0,0,+1,0,0,0)$

Варто зазначити, що український внутрішній ринок має достатню пропозицію цукру, яка перевищує потребу в ньому. Тому, зважаючи на цей фактор, ціна знижується – що і показано на рис. 10.

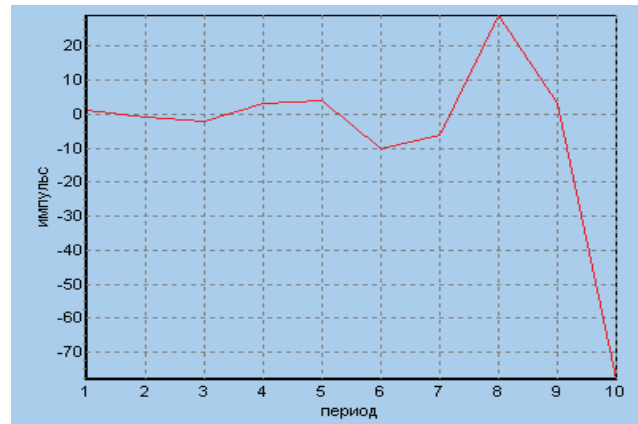

Рис. 11. Сценарій зміни динаміки цін на цукор в умовах змін обсягів споживання цукру

Сценарій 11. Імпульс подається у вершину 12 (Рівень інфляції)
 $V(\text{вих.}) = (0,0,0,0,0,0,0,0,0,0,0,+1,0,0)$

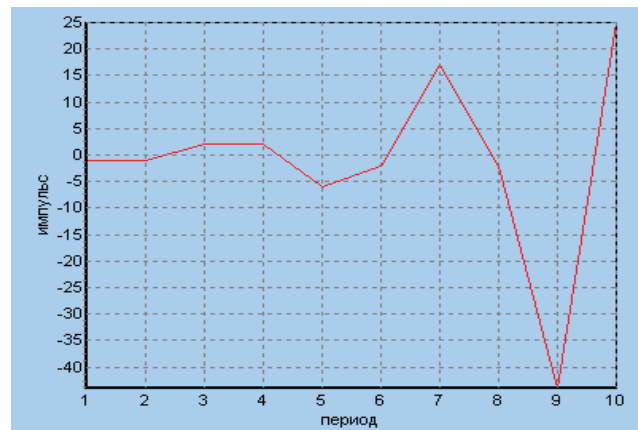

Рис. 12. Сценарій зміни динаміки цін на цукор в умовах впливу рівня інфляції

Зростання цін на цукор у 2015 році, особливо з вересня 2015 року спричинено різкою зміною валютного курсу, зниженням доходу населення. Ціни продовжуватимуть зростати, оскільки у 2015 році інфляція досягла рекордного рівня у 43,3 %.

Сценарій 12. Імпульс подається у вершину 13 (Наявний дохід населення)
 $V(\text{вих.}) = (0,0,0,0,0,0,0,0,0,0,0,+1,0)$

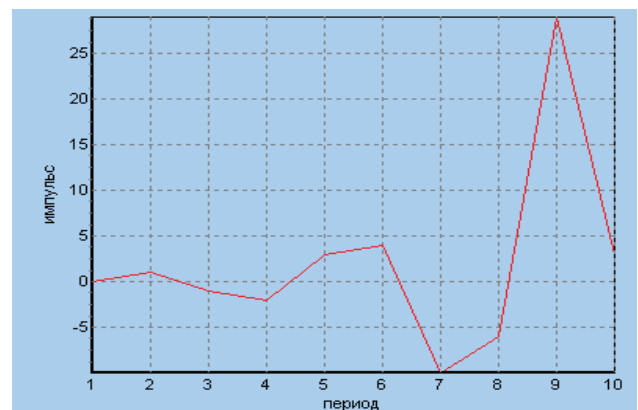

Рис. 13. Сценарій зміни динаміки цін на цукор в умовах впливу наявного доходу населення

У 2015 році спостерігається зменшення купівельної спроможності населення внаслідок зменшення наявного доходу населення в результаті інфляції. Тому, ці зміни можуть викликати тимчасове зниження цін на цукор.

Сценарій 13. Імпульс подається у вершину 14 (Рівень безробіття)

$$V(\text{вих}) = (0,0,0,0,0,0,0,0,0,0,0,0,+1)$$

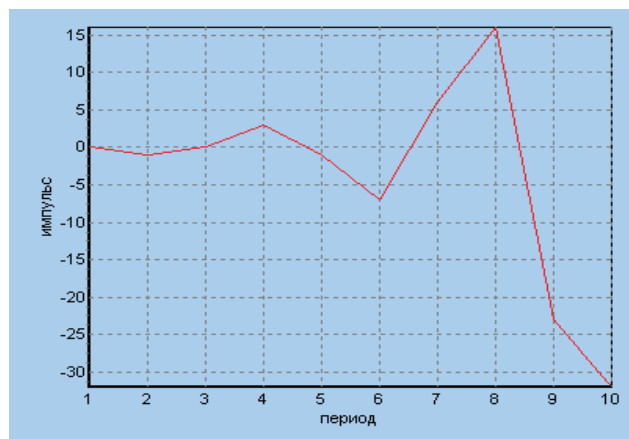

Рис. 14. Сценарій зміни динаміки цін на цукор в умовах впливу рівня безробіття

Цей фактор знаходиться у взаємозалежності з рівнем інфляції, доходом населення та взагалі з економічною ситуацією країни (останній не наведено на когнітивній карті). Із втратою роботи людина втрачає дохід, та повинна заощаджувати, зменшуючи, тим самим, рівень споживання тих чи інших товарів а послуг. Втім, виробнику та/або посереднику необхідно продати товар/послуг (в нашому випадку – цукор), тому внаслідок зменшеної купівельної спроможності населення, можливе тимчасове зниження ціни.

Проте, незважаючи на показники Сценарію 13, з вересня 2015 р. (2015–2016 маркетинговий рік) Кабінет Міністрів України підвищив мінімальні закупівельні ціни на цукор – на 36,7% порівняно із 2014–2015 маркетинговим роком – до 6454,73 грн. за тону (без ПДВ). Підвищення ціни з вересня 2015 р. відбулось і в роздрібних цінах на цукор з 12,45 грн/кг в середньому по Україні до 15,07 грн / кг – у грудні 2015 р.

Для визначення найбільш актуального сценарію щодо цін на цукор необхідно представити цінові коливання, що відбувалися на роздрібному ринку цукру. Наведемо дані моніторингу цін на цукор упродовж 2015 р. (табл. 7). Відомо, що моніторинг споживчих цін на соціально-орієнтовані

Таблиця 7

Дані моніторингу споживчих цін на цукор протягом 2015 р., грн/кг

Регіони / період	Період з 30.01.2015 р. по 30.12.2015 р.											
	30.01	27.02	30.03	20.04	29.05	30.06	30.07	30.08	30.09	30.10	30.11	30.12
АР Крим	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Вінницька	8,39	12,63	11,88	11,09	10,66	10,83	11,78	11,45	11,72	14,39	14,96	14,92
Волинська	8,04	10,78	11,49	10,77	11,30	11,28	11,88	11,66	12,45	14,84	15,27	15,09
Дніпропетровська	8,15	11,53	12,25	11,05	10,62	10,63	11,60	11,49	12,70	14,95	15,00	15,12
Донецька	9,07	12,60	14,19	12,15	11,58	11,58	12,25	11,54	12,54	16,24	16,55	15,42
Житомирська	8,34	13,94	12,29	11,66	11,26	10,89	11,58	11,37	12,42	15,15	14,91	14,80
Закарпатська	8,02	9,95	12,79	12,04	11,37	11,21	11,64	11,67	12,20	14,53	15,29	15,13
Запорізька	8,71	12,28	12,12	10,84	10,72	11,37	11,96	11,73	12,31	14,79	15,18	15,18
Івано-Франківська	8,31	12,05	13,72	11,21	10,90	10,97	11,43	11,47	11,91	14,63	14,99	14,99
Київська	8,63	9,97	14,56	11,35	10,99	11,01	11,88	11,57	11,84	14,81	15,03	15,06
Кіровоградська	8,57	16,25	12,12	11,16	10,96	11,20	11,75	11,52	12,58	15,13	14,89	14,57
Луганська	9,33	17,16	13,14	13,04	11,94	11,70	12,18	12,03	12,97	15,66	15,86	15,65
Львівська	8,33	10,74	12,28	10,72	10,66	11,22	11,69	11,48	12,05	14,66	14,72	14,60
Миколаївська	8,88	15,70	12,50	11,34	10,90	11,38	11,89	11,81	13,00	15,11	15,39	15,26
Одеська	8,33	16,14	11,57	11,06	10,67	11,06	11,75	11,44	12,60	14,95	15,38	14,64
Полтавська	8,74	13,92	12,56	11,43	10,95	11,18	11,79	11,67	12,32	15,23	15,34	15,23
Рівненська	8,19	14,78	11,81	11,15	10,55	11,10	11,35	11,31	12,51	14,87	14,83	14,57
Сумська	8,44	12,09	13,34	11,77	10,73	10,89	11,65	11,16	12,32	14,95	14,80	14,69
Тернопільська	8,62	11,15	13,26	12,08	11,96	11,53	12,22	12,05	12,58	14,86	15,58	15,18
Харківська	8,53	11,88	12,06	10,89	10,91	11,25	11,94	11,71	13,03	15,57	15,43	15,38
Херсонська	8,78	11,86	12,78	11,59	10,93	11,35	11,82	11,44	12,95	15,33	15,54	15,07
Хмельницька	8,12	13,38	12,39	11,97	11,38	10,93	11,60	11,49	12,26	14,78	14,85	14,78
Черкаська	8,25	12,52	11,62	10,99	10,80	10,93	11,64	11,39	12,59	14,95	15,09	15,29
Чернівецька	8,09	11,50	12,58	13,37	11,68	10,91	11,50	11,38	12,32	14,57	14,97	14,88
Чернігівська	8,58	12,63	12,37	11,14	10,93	11,22	12,18	11,67	12,37	15,12	15,57	15,15
м. Київ	8,47	11,52	13,15	10,98	10,76	11,25	11,81	11,46	12,29	15,07	15,12	15,10
м. Севастополь	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Україна	8,52	12,71	12,69	11,44	11,03	11,18	11,83	11,56	12,45	15,11	15,31	15,07

Примітка. – відомості відсутні

Джерело: складено автором з використанням даних [6; 10].

товари проводиться кожні 10 днів. Тому вирішено надавати дані моніторингу цін на цукор на кінець кожного місяця.

У період з 30.01.2015 р. по 30.12.2015 р. спостерігаються значні цінові коливання. На початок періоду середня ціна на цукор становила 8,52 грн/кг, на кінець періоду – 15,07 грн/кг. Враховуючи поступове підвищення ціни на цукор упродовж 2015 р., можна зробити висновок щодо найбільш актуального сценарію. Враховуючи ціни, наведені у табл. 4.21 та проаналізувавши вищенаведені сценарії – графи, найбільш актуальними вважаємо такі сценарії: Сценарій 2 – зміна динаміки цін на цукор в умовах експорту цукру; Сценарій 4 – зміна динаміки цін на цукор під впливом природно-кліматичних умов; Сценарій 5 – зміна динаміки цін на цукор в умовах впливу виробництва цукру; Сценарій 7 – зміна динаміки цін на цукор в умовах реалізації державної політики щодо ціноутворення; Сценарій 8 – зміна динаміки цін на цукор в умовах реалізації податкової політики; Сценарій 11 – зміна динаміки цін на цукор в умовах впливу рівня інфляції. Проте найбільш актуальними вважаються Сценарії розвитку 4, 7, 8.

Висновки. Отже, варто зауважити, що розрахунок ціни на цукор здійснюється виходячи з того, які ціни були минулого року, індексу інфляції, а також виробництва цукрових буряків. З вищевикладеного аналізу сценаріїв впливу факторів впливу на ціни на цукор необхідно зазначити, що державне регулювання саме цін на цукор є неефективним, оскільки не враховує ключові чинники пов'язані з виготовленням цукру, дефіцитом сировини та цін на сировину, не враховування особливостей вирощування цукрових буряків у різних природно-кліматичних регіонах України. Тому, для забезпечення продовольчої безпеки держави та безперервного забезпечення населення цукром необхідно створити конкурентне середовище для функціонування цукробурякової галузі, як запропоновано у проекті Закону України "Про внесення змін до Закону України "Про державне регулювання виробництва і реалізації цукру" (щодо скасування мінімальних цін на цукор та цукрові буряки).

Проте, відсутність свідомої доброчесності та порядності у веденні бізнесу, приналежність бурякоцукрової галузі до сфери діяльності підприємств – монополістів, унеможливорює функціонування підприємств галузі у нормальних ринкових умовах та створює перешкоди до розвитку галузі.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Аакер Д. А. Стратегическое рыночное управление / Д.А. Аакер. – СПб. : Питер, 2002. – 496 с.
2. Авдеева З.К. Когнитивное моделирование для решения задач управления слабоструктурированными системами (ситуациями) / З.К. Авдеева, С.В. Коврига, Д.И. Макаренко // Управление большими системами. – 2007. – № 16. – С. 26–39.
3. Бакурова А. В. Когнитивне моделювання семантичних ризиків взаємодії економічних контрагентів // Моделі управління в ринковій економіці: Зб. наук. пр. – Донецьк: ТОВ "Цифрова типографія". – 2012. – Вип. 15. – С. 208–215.
4. Гедз М.Й. Моделювання процесів регіонального економічного розвитку / М.Й. Гедз/ Фінансовий простір. – 2013. – № 3 (11). – С.24–28.
5. Геєць В.М. Сценарії та прогнози довгострокового розвитку економік України / В.М. Геєць // Економіка України: стратегія і політика довгострокового розвитку : кол. монографія / [За ред. В.М. Геєця]. — К., 2003. – С. 120–135.
6. Дані моніторингу споживчих цін на соціально значущі товари станом на 31.05.2013 р. / Офіційний сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.me.gov.ua/control/uk/publish/category/main?cat_id=176848&stind=51.
7. Інформаційно-аналітичні матеріали щодо ситуації на ринку цукру Міністерства аграрної політики і продовольства України [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: [сайт <http://www.minagro.kiev.ua>]
8. Козлов Л. А. Когнитивное моделирование на ранних стадиях проектной деятельности / Л. А. Козлов. – Барнаул : АлтГТУ, 2008. – 246 с.
9. Макарова Г. Моделювання у прогнозуванні економічного потенціалу підприємства / Г. Макарова / ВІСНИК КНТЕУ. – 2013. – № 4. – С. 81-91.
10. Офіційний сайт Державної служби статистики України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
11. Офіційний сайт Національної асоціації цукровиків України [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrsugar.com>.
12. Пархоменко Л. М. Цінова ситуація та вплив держави на ціноутворення на ринку цукру України / Л. М. Пархоменко // Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" № 12, 2013 [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=2592>.
13. Шкварчук Л. О. Регіональні особливості цінових коливань на споживчому ринку [Електронний ресурс] / Л.О. Шкварчук // Регіональна економіка. – 2014. – № 4. – С. 48–54. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/regek_2014_4_7